

HÖGSTA DOMSTOLENS DOM

meddelad i Stockholm den 30 maj 2023

Mål nr

B 3674-22

PARTER

Klagande

CA

Ombud och offentlig försvarare: Advokat JE

Motpart

Riksåklagaren

Box 5553

114 85 Stockholm

SAKEN

Tjänstefel

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Svea hovrätts dom 2022-05-04 i mål B 39-22

DOMSLUT

Högsta domstolen ändrar hovrättens domslut och frikänner CA från åtalet för tjänstefel, befriar honom från skyldigheten att ersätta staten för kostnaderna för försvararen och målsägandebiträdet i tingsrätten och hovrätten samt befriar honom från skyldigheten att betala avgift enligt lagen (1994:419) om brottsofferfond.

Högsta domstolen fastställer hovrättens sekretessförordnande.

JE ska få ersättning av allmänna medel för försvaret av CA i Högsta domstolen med 7 295 kr. Av beloppet avser 5 836 kr arbete och 1 459 kr mervärdeskatt. Kostnaden ska stanna på staten.

YRKANDEN I HÖGSTA DOMSTOLEN M.M.

CA har yrkat att Högsta domstolen ska frikänna honom från ansvar för tjänstefel.

Riksåklagaren har motsatt sig att hovrättens dom ändras.

Högsta domstolen har meddelat det prövningstillstånd som framgår av punkten 4.

DOMSKÄL**Bakgrund**

1. CA arbetar som polis. Under tjänstgöring den 12 mars 2021 träffade han NE, som vid tillfället var 14 år, på Strängnäs Resecentrum. CA fann så småningom, på grund av misstankar om narkotikainnehav, anledning att genomföra en grundlig kroppsvisitation av NE. Undersökningen innebar bl.a. att NE fick dra ned sina byxor och lyfta på linningen till kalsongerna så att CA kunde se att det där inte förvarades någon narkotika.

2. CA åtalades för tjänstefel. Enligt gärningsbeskrivningen hade han vid myndighetsutövning åsidosatt vad som gäller för uppgiften genom att uppsåtligen eller av oaktsamhet besluta och verkställa kroppsbesiktning av målsäganden, som alltså var 14 år gammal, utan att ha stöd för åtgärden i lagen (1964:167) med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare.
3. Tingsrätten, som fann det utrett att CA i samband med undersökningen av kalsongerna uppmanat NE att lyfta på sitt könsorgan, ansåg att det varit fråga om en kroppsbesiktning som skett utan laga stöd. Tingsrätten dömde därför CA för tjänstefel. Brottet ansågs ha begåtts av oaktsamhet. Hovrätten har fastställt tingsrättens domslut. Vad gäller händelseförloppet fann emellertid hovrätten att det inte var visat att CA förmått NE att lyfta på sitt könsorgan.
4. Högsta domstolen har meddelat prövningstillstånd med utgångspunkt i vad hovrätten har funnit utrett om de faktiska omständigheterna.

Frågan i Högsta domstolen

5. Frågan i Högsta domstolen är främst om den undersökning som CA utsatte NE för utgör en kroppsbesiktning på grund av att den inneburit att CA kunnat se NEs könsorgan.

Kroppsvisitation och kroppsbesiktning

6. En förutsättning för att en person som misstänks för att ha begått brott före 15 års ålder ska få kroppsvisiteras är att misstanken avser ett brott som har fängelse i straffskalan. För kroppsbesiktning krävs att misstanken avser ett brott som har ett minimistraff på ett år eller mer eller ett försök, en förberedelse eller en stämpling till ett sådant brott. (Se 36 och 36 a §§ lagen om unga lagöverträdare.) Minimistraffet för narkotikabrott är fängelse i fjorton dagar (se 1 § narkotikastrafflagen, 1968:64).

7. Med kroppsvisitation avses en undersökning av kläder och annat som någon bär på sig eller en undersökning av väskor och andra föremål som någon har med sig. Med kroppsbesiktning avses i stället en undersökning av människokroppens yttre eller inre samt att prov tas från kroppen och undersöks. (Se 28 kap. 11 § tredje stycket respektive 28 kap. 12 § tredje stycket rättegångsbalken.)

8. Av lagtexten framgår att bedömningen av om något utgör en kroppsvisitation eller en kroppsbesiktning bygger på vad undersökningen avser: personens kläder (eller annars något som personen bär med sig) eller personens kropp. Avgörande är alltså föremålet för den undersökning som faktiskt genomförs.

9. Det är klart att också en okulär yttre undersökning av någons kropp utgör en kroppsbesiktning. Att be någon att ta av sig t.ex. handskar eller strumpor och därefter granska händerna eller fötterna innebär alltså en kroppsbesiktning. Enbart det förhållandet att någon iakttar sådana delar av kroppen som inte är dolda av kläder, t.ex. ansiktet, kan emellertid inte leda till att åtgärden anses utgöra en kroppsbesiktning.

10. En undersökning av en persons kläder, vilken utgör en kroppsvisitation, kan genomföras på ett sådant sätt att den måste bedömas innefatta också en undersökning av kroppen och alltså utgöra en kroppsbesiktning. Så kan vara fallet framför allt när åtgärden genomförs på ett sätt som innebär att även den undersöktes kropp granskas, t.ex. när en avklädd person uppmanas att vända sig om, att ta bort en hand som skyler underlivet eller att lyfta på armen och visa armhålan. Också det förhållandet att visitationen genomförs på ett sådant sätt att personen inte ges någon möjlighet att skylla sig kan, under vissa omständigheter, innebära att undersökningen måste anses avse också kroppen.

11. Enbart den omständigheten att den som genomför en kroppsvisitation har möjlighet att se delar av den undersöktes kropp när denne tar av sig eller

annars visar upp sina kläder är emellertid inte tillräckligt för att åtgärden ska anses innefatta en undersökning av kroppen. Det gäller även om det i och för sig är intima delar av kroppen som blottas (jfr Justitieombudsmannens beslut den 25 januari 2022, dnr 6365-2019). En annan sak är att det följer av regelverket att en kroppsvisitation ska verkställas på ett sätt som tar hänsyn till den undersöktes integritet (jfr bl.a. 28 kap. 13 § rättegångsbalken). I den mån någon måste ta av sig kläderna eller blotta intima delar av sin kropp ska denne således i regel beredas möjlighet att skylla sig.

Bedömningen i detta fall

12. CA har uppmanat NE att visa att han inte förvarade narkotika i kalsongerna. NE har till följd av detta lättat på linningen till kalsongerna, vilket inneburit att CA kunnat se NEs könsorgan.

13. Undersökningen har i detta fall avsett NEs kalsonger, inte hans kropp. Det förhållandet att CA i samband med undersökningen kunnat se NEs könsorgan innebär inte att det varit fråga om en kroppsbesiktning.

14. CA har följaktligen inte på det sätt som påstås i gärningsbeskrivningen åsidosatt vad som gäller för uppgiften. Han ska därför frikännas.

I avgörandet har deltagit justitieråden Agneta Bäcklund, Dag Mattsson, Petter Asp (referent), Jonas Malmberg och Anders Perklev
Föredragande har varit justitiesekreteraren Matilda Willaume